

VIATIC SOLEMNE

Viàtic és l'Eucaristia administrada als fidels en el traspàs d'aquesta vida. El mot Viàtic, en el sentit cristià, es troba ja usat en el segle iv, en el cànon XIII del concili de Nicea. Des d'aleshores, aquesta accepció ha estat consagrada, constantment, fins als nostres dies.

No ens entretindrem a exposar la pompa amb què la història eclesiàstica distingeix aquesta solemnitat litúrgica, concretant-nos a alguns fets de casa nostra. En les constitucions provincials de Tarragona¹ i en les sinodals de totes les sufragànies es disposa que l'Eucaristia sigui portada als malalts honoríficament amb campana i llum. El gremi dels teixidors de Solsona, en 1375, ja tenia rendes «a obs del ciri que acompanyava'l Combregar»².

El bisbe de Solsona, Lluís de Pons (1664-1685), en el seu *Manuale parochorum ex rituali romano Pauli V ... depromptum* (Barcelona, 1671), diu: «Lo Curat administrará la comunió per viàtich al malalt..., ha de portar lo Santíssim Sagrament ab hàbit decent, cubert ab un Pavellonet, patent devant dels pits ab tota reverència, y temor, anant llum sempre devant. Quan lo Pàrocho aurà de combregar algun malalt, manará convocar ab alguns tochs de campana los parochians, o la Confraria del Santíssim Sagrament (aon serà instituïda) o altres faels christians, que ab ciris, o atxes acompanyen lo Santíssim Sagrament, y aporten lo tàlem, sempre que còmodament puga ser». Així ho hem vist en els pobles de la nostra terra, aquells que tenim alguns anys, afegint-hi que no hi havia cap casa que deixés d'eixir amb llum a la finestra, si era hora foscant.

Deixem, emperò, de referir-nos a aquests llocs i concretem-

¹ *Constitutionum provincialium Tarraconensium libri quinque* Tarracone, apud Philippum Mey MDLXXX, p. 219.

² Arx. Pallarès, en poder de l'autor, t. III, full 329.

nos a exposar ço que feia la Confraria dels Capellans de la Seu de Tarragona, i la fundació que per assegurar la solemnització dels Viàtics féu el canonge Francisco Foguet. Quan en aquesta Seu no hi havia encara beneficiats ni comensalies, amb decret de l'11 de gener de l'any 1345, l'arquebisbe Cescomes uní en confraternitat alguns rectors seculars i dos beneficiats de la *tunc* parròquia de Sant Miquel del Mar, dotant la Confraria de diferents gràcies, prerrogatives i privilegis, amb els quals podia congregar-se, formant collegi i cos separat i del tot independent del Capítol, amb confirmació del papa Juli III ³.

Hem trobat que, en l'any 1389, era anomenada «Confraria de Madona Santa Maria de Setembre, apellada dels Capellans de la Seu de Tarragona» ⁴, i també li deien només «Confraria de la Verge dels Preveres». Any 1494.

D'aquesta confraria formaven part els canonges, els comensals i els beneficiats. A l'any 1539 eren 20 canonges, 17 comensals i 40 beneficiats; i a l'any 1576 eren 14 canonges, 18 comensals i 47 beneficiats. A l'any 1600 hi hagué greus dissensions entre la confraria i els canonges; de tal manera que els preveres abandonaren la Seu i es traslladaren a l'església de Natzaret. L'autoritat superior els obligà a tornar a la Catedral; deixant, emperò, d'ésser admesos, en endavant, els canonges a la confraria ⁵.

Doncs bé. Aquesta «Venerable Confraria» celebrava amb solemnitat els Viàtics, de manera que, per assistir-hi, els seus membres percebien distribucions, de la mateixa manera que per les altres assistències litúrgiques, i eren pagats amb pallarofes especials. Sobre aquesta matèria ens dóna llum el capítol que els preveres celebreren el 4 de setembre de 1517, que a continuació transcribim: «*In facto* del que se ha proposat de les pallarofes dels combregàs, que los parroquials ne fan abús prenent-se'n per a si, i donant-ne als minyons escolans, que és en perjudici de la Confraria. *Fuit decretum* que lo hu dels procuradors annals tinga la bossa i vaja pagant als capellans que acompanyaran lo Santíssim Sacrament als malalts» ⁶. En el *Llibre segon d'entrades i eixi-*

³ AST-H-VII-Lib. X deter. ICBMP, full 147. = Arxiu de la Seu de Tarragona, armari H, secció VII. Liber X determinationum Insignis Confratriae Beatae Mariae Presbyterorum, full 147.

⁴ AST-G-VI-Llibre n.º 1, full 99.

⁵ AST-H-VII-Lib. III deter., full 222.

des de la caixa⁷ trobem que, a l'any 1610, la Confraria despené «quatre reals per obs de pagar lo llautó serví per a les pallarofes dels combregars».

I era tant l'interès que tenien en solemnitzar els Viàtics, que, per als confreres, determinaren que hi anés la música. Vegeu l'acord que els capellans prengueren en el capítol que celebraren el 1 d'octubre de 1734: «Apar fora ben vist i molt del culto divino, que en tots los combregars dels Rts. Confreres d'esta Confraria anassen los Menestrils. *Fuit resolutum* que vajan, i que lo que costarà ho paguen los Infermers, portant-ho en compte».

En lo cor de la part vella de Tarragona hi ha l'església de Sant Miquel del Pla. Aquesta església era del gremi de teixidors, qui, no veient-se amb mitjans per a restaurar-la i mantenir-la, en 1631 la donaren a la reunió de preveres que portà el nom de Congregació de Sant Miquel del Pla. Eren els mateixos de la Confraria de Nostra Senyora dels Capellans de la Seu.

El gremi de teixidors es reservà lloc per a fer-se una sepultura, tenir els seus ornaments i estandart per a quan ballaven el ball de Sant Miquel «vulgo de los Diables» en entrar els arquebisbes, i una clau de l'església per a poder entrar a tenir les seves juntes. En correspondència, els beneficiats els oferiren assistir dotze individus, sense cobrar estipendis, als enterraments dels mestres teixidors, de les seves esposes i llurs hereus. En canvi, els teixidors s'oferiren a anar dos mestres del seu art als Viàtics dels Congregants amb sengles atxes, sempre que els avisessin. Trobaren l'església en tan mal estat, que les obres, en 1657, hi eren «tant necessàries i asencials que quant plou — diuen els beneficiats — no's pot habitar en ella, ni los quadros ni altars poden ser daurats, per respecte a la Aygua». Els beneficiats congregats l'arreglaren i la feren nova, tres vegades més gran del que era⁸.

El 22 de juliol de 1770 fou acordat que a més de les dues atxes dels teixidors, als combregars de la Confraria de Sant Miquel del Pla anessin dues atxes per compte de la Confraria, portades per dos Reverents⁹. I encara es preocupaven que el sacerdot

⁶ Ib. Lib. IV, full 182.

⁷ AST-G-VIII, full 101.

⁸ AST-H-VIII, Lib. 5 deter. CSM del Pla. 20-VIII-1657 i Lib. II, full solt a la pàg. 83.

⁹ Ib. full 8.

parroquial que portés el Santíssim anés amb capa i sota tàlem. Vegeu la següent resolució presa el 15 de maig de 1687:

Al marge: «*In facto* de fer una capa per a anar als combregars dels ecclesiàstichs». Al text: «*Fuit propositum* de que si's fàsia una capa per a portar Pal. [parroquial] quan va als combregars dels Congregants del tenor o tela que és lo tàlem. *Quo audito fuit resolutum* de que quant se cobrarà la primera pensió o pensions del "Censal de Judice" se fassa dita capa»¹⁰.

La precedent resolució ja ens assabenta que hi anava tàlem i, per una altra del 16 de maig de 1695, entenem que seria força estimat per la seva valor, per quant es neguen a deixar-lo a ningú. Heus ací la proposta i la resolució: «Que no's puga deixar el tàlem ni sedes». Al marge: «*Fuit propositum* que lo tàlem que esta Congregació ha fet per los Combregars dels Rnts. Congregants i ha molts que'l demanen per altres que no són Congregants, i no havent-se fet sinó per los Congregants, no apareix bé servesca per altri, i així si fora bé que no's deixàs a ningú. *Quo audito fuit resolutum* que no's puga deixar lo tàlem ni tràurer per ninguna funció, sinó per los Rnts. Congregants que no sia ab expressa [de]terminació de la Congregació. I lo mateix se ha de enténdrer de las sedas que no pugan deixar a ningún sinó ab determinació de la Congregació, menos per la capella de la Mare de Déu de la Bonasort, i capellas de funció de la Confraria»¹¹. La capella de la Mare de Déu de la Bonasort era a la Catedral, i la Confraria era la de la Mare de Déu dels Capellans. Eren els mateixos els preveres de la Congregació i els de la Confraria.

Hem vist que als Combregars de la Confraria en 1734 hi anaven «menestrils». En 1788 ja són músics qui anaven als Combregars de les cases que ho demanaven, com també als dels membres de la Confraria de Nostra Senyora dels Capellans. En aquesta data ja era cosa vella l'anar-hi cinc músics, als quals es donava dues pessetes en plata per cada combregar. Els músics es queixaren d'aquest petit salari, que les cases ja havien augmentat el doble, i la Confraria, el 5 d'abril de 1788, resolgué ço que el lector podrà veure en l'acord següent:

¹⁰ Ib. Lib. I, full 70.

¹¹ Ib. Lib. I.

In facto de augmentar lo Salari als Músics que tocan en los Combregars dels Rts. Confreres. *Fuit propositum*, que se té una representació dels sinch Músichs que solan anar als Combregars dels Rts. Confreres de esta Confradia, i als quals se ha acostumat donar fins ara duas pessetas en plata per cada Combregar, en què demanan se'ls augmente dit salari, atès lo augment dels viures, i a què las casas que'ls demanan los donan per dita funció quatre pessetas. *Et fuit resolutum ab omnibus* que se'ls dónian en avant quatre pessetas; rellevant, emperò, de ditas quatre pessetas en plata sis sous per cada hun dels sinch Músichs que faltará, i que així se'ls fassa present, com també als Rts. Infermrs per son puntual compliment»¹².

No és de creure que als Viàtics assistissin tots els preveres de la Confraria, a més dels parroquials; pero sí que trobem en la fundació del canonge Foguet, que a continuació transcrivim, que, al manco, hi anaven dotze sacerdots.

En el capítol de la Confraria de Santa Maria dels Capellans convocat i congregat el dia 7 de febrer de 1781, el comensal Mari¹³, conseller i arxiver segon, exposà que tenia encàrrec d'un devot de proposar una *nova* fundació per als Viàtics en la forma següent:

Que lo Devot consignarà a la Ven.^e Confraria un censal bo i assegurat de 2.000 lls. ab los pactes:

1.º que no puga tenir lloch la distribució que en la fundació se señalarà, fins a tant que dels rèdits de dit censal hi haja un depòsit de 60 lls., que deurà sempre ser existent, a efecte de què no césia dita fundació, o per lluhició del sobredit censal o per retard de pago de la penció.

2.º que la distribució que se señalarà sia, solament, a favor de quatre individus de la Confraria, que en los Viàtics, en què no hi ha distribució de la casa, com són los generals, i los de número determinat de sacerdots, que les mateixes cases demanen, portaran revestits los hàbits de chor las quatre vares del tàlem: i en defecte de estos per a quatre individus que tingan títol en dita iglésia, encara que no sian sacerdots, ab tal que pòrtian las varas del tàlem, revestits dels hàbits de chor corresponents.

3.º que los individus expressats, en tots los Viàtics en què no tindran de la casa distribució alguna, pugan lucrar dos sous en los Viàtics que's ministraran de dia, i tres sous en los de nit, o después de tocadés les oracions.

¹² AST-Lib. X deter. ICBMP.

¹³ Aquest comensal, Marian Mari, escriví, en llatí un Arxiepiscopologi de Tarragona, el manuscrit del qual es conserva a l'Arxiu Capitular.

4.º que no lucraran dita distribució los que verdaderament no assistiran i portaran las varas del Tàlem, pues no valdrà no lo estar malalts, ni lo estar lligítimament ocupats, sinó que per a lucrar-la demana lo Fundador assistència real i ab hàbits de chor.

5.º que tenint sempre esta fundació lo depòsit de 60 lls., com dalt se prevé, i podent sostenir la distribució antes expressada se donien set sous i sis de distribució als dotze individus de la Confraria que aniran i assistiran en la forma referida al Combregà general en lo dia de la Dominica in Albis, qual distribució podran lucrar los individus de esta iglésia, que tingan títol en ella, encara que no sian confreres, ni sacerdots, en falta de confreres, i guardant la forma i prevencions ditas.

6.º que la V.º Confraria deurà tenir torn de Viàtics per sos individus confreres, pues solament en defecte de algun, o alguns de estos, deuran entrar los titulars que no són confreres al lucro de la distribució com antes se ha dit.

7.º Que perquè la expressada fundació sia permanent i perpètua, deurà tot lo sobrant de ella depositar-se cada any i, havent-hi depòsit suficient, esmersar-se a for de censal en favor i en assecuració de la mateixa fundació.

8.º i finalment, que la administració, collecta i distribució de les rendes de esta fundació en lo modo explicat, se deixarà al càrrech i cuidado de la Ven.º Confraria, ab la obligació de admètrer en lo pasament de comptes de ella, que deurà fer-se cada any, com a interventor al parroquial més antich de la present Santa Iglésia, i, en son defecte, al parroquial que se seguezca del més antich»¹⁴.

Acceptada la fundació pels procuradors de la Confraria, el comensal Mari els participà que el fundador, el nom del qual no havia volgut donar a conèixer per a deixar amb més llibertat els confreres per a determinar la acceptació o no acceptació, era el canonge i vicari general, Francesc Foguet. Aquest canonge, dignitat d'Enfermer, era oncle del canonge Ramon Foguet, tan distingit pels savis del seu temps¹⁵.

Aquesta fundació no tindria la finalitat de instituir un nou acte de culte, sinó lograr que, amb una major retribució, no manqués mai l'assistència dels capellans a servir-lo: en el panegíric del nebot d'aquest fundador, el distingit i culte canonge Ramon

¹⁴ AST-H-VII-Lib. X deter. ICBMP, fulls 357-358.

¹⁵ *Oracion Fúnebre ... al Dr. Dn. Ramon Foguèt canonigo que fué, y Arceobispo de Villaseca dignidad de la Metropolitana de Tarragona, en el día 15 de mayo de 1795 dixo el P. Fr. Josef Rius ... Tarragona: Por Pedro Canals Impresor.*

Foguet, hom llegeix que l'oncle d'aquest, el canonge Francesc Foguet, «fundó la distribució para que haya asistencia a los Viáticos».

Encara avui, quan en la Seu de Tarragona s'administra el Viàtic a un capitular, es fa de la mateixa forma que hom pot deduir de la fundació Foguet: el tern, portador de l'Eucaristia, va sota tàlem, les barres del qual porten altres capitulars, precedits dels beneficiats i ministres amb la creu, tots vestits amb hàbits corals.

JOAN SERRA VILARÓ

